

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: BREV TIL: Gram, Hans FRA: Holberg, Ludvig (1733-01-20)

Citation: Holberg, Ludvig: "BREV TIL: Gram, Hans FRA: Holberg, Ludvig (1733-01-20)", i *Holbergs Breve*, G. E. C. Gads Forlag, s. 84. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-001990512-X00-shoot-L001990512X000017.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: Holbergs Breve

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

BREV TIL GRAM
DATERET 20. JANUAR 1733

Egenhændigt; i Københavns universitetsbibliotek (Additamenta nr. 8, 8vo).

Tidligere trykt bl. a. i Dania IVjf. Chr. Bruun, Om Holbergs trede Epistler til en højfornem Mand (1895) s. 95. Francis Bull, Ludvig Holberg som Historiker (1913) s. 62.

I brevene til Hagen taler Holberg om bøger som handelsvarer. I dette brev er det ikke boghandleren, men forfatteren, professor Holberg, der over for en af sine universitetskolleger, Gram, udtaler sig om de tanker, som har ledet ham under udarbejdelsen af en ny bog.

Ved Christian VI's »Nye forbedrede Foundation og Stiftelse for Universitetet« af 31. marts 1732 var historie og geografi blevet indført som fag både ved examen artium og ved examen philosophicum. Holberg var 1730 bleven Arne Magnussons efterfølger som professor i historie; det blev derfor overdraget ham af konsistorium at forfatte bøger, der kunde lægges til grund ved undervisningen i de nye lærefag. Holberg efterkom opfordringen og skrev på latin et par korte oversigter, der i lange tider blev brugte som universitetsog skolebøger. Især fik hans lille verdenshistorie (*Synopsis historiæ universalis, methodo erotematica exposita. Havniciæ s. a. üc: 1733*) en vid udbredelse; ikke alene kom der en mængde udgaver af den latinske original; men bogen blev oversat til dansk, tysk, hollandsk, engelsk og russisk (*Bibliotheca danica. II. 469—71*).

Da Holbergs *Synopsis* var en autoriseret lærebog, måtte den før udgivelsen godkendes af konsistorium. Men af dette var Andreas Hojer medlem, og hans censur vilde Holberg for enhver pris ikke underkaste sig. Han valgte da den udvej at sende manuskriptet til s. 85den af alle anerkendte lærdeste historiker, Hans Gram, som på den tid oven i købet var universitetets rektor, og at bede ham om at rette bogen både med hensyn til indholdet og det latinske sprog. For de bemærkninger, som Gram har sendt Holberg, takker han her i brevet.

Det manuskript, som Gram havde gennemset, kan dog ikke have indeholdt fortalen; store partier af brevet er nemlig ikke andet, end hvad der står på latin i fortalen; man sammenligne fx.

id mihi negotii credidi potissimum dari, methodum ut excogitarem qvâ perpetuo nexu universæ historiæ Conspectus exhiberetur.

thi den invention at faae historien at sammenhænge i en kiede er det som har plaget mig mest.

eller:

ut nobilitatem studii historici oculis tironum qvodomodo sistant, ac aculeos qvosdam in animis legentium relinqvant.

at give nogen idée om historiens hærlighed item inspirere ungdom saa vel som andre kiærlighed til dens læsning.

Slige stykker havde der ikke været nogen grund for Holberg til at skrive i brevet, hvis Gram allerede havde kendt dem fra fortalen. Denne må dog være skreven før brevet, da Holberg omtaler det, som han har »udj fortalen givet tilkiende«.

Men brevet indeholder også ting, som ikke findes i fortalen, fx. omtalen af de forbilleder, Holberg har haft for øje, da han skrev bogen, og af de værker, der har været ham afskrækkende eksempler. Det har dog næppe været for at kunne nævne disse, Holberg har skrevet et langt brev til Gram i steden for også at sende ham fortalen til gennemsyn. Han har måske ønsket at få hele bogen trykt uden den forsinkelse, som kunde opstå, når han skulde vente på svar fra Gram. På den anden side har han nok kunnet ønske at få Grams (stiltiende) samtykke til at lade bogen trykke uden noget s. 86officielt imprimatur. Når Gram havde fået brevet, vilde Holberg i påkommende tilfælde kunne hævde, at han havde forelagt rector magnificus både planen og værket selv, og at rektor ikke havde gjort nogen indvending mod, at bogen blev trykt uden at have været sendt konsistorium til gennemsyn.

Magnifice Rector

Jeg haver faaet til bage mit skrift med deres 1 gode og venlige betænkende, hvorføre ydmygst takkes. Hvad methoden angaaer, da har ieg derved haft tvende ting for oiene. 1 at evitere de feil som findes hos de fleste Compendia hvilke efterdj de udj faa blader befatte alting, blive til vocabularia, saa at det er umuligt for den studerende ungdom at komme noget deraf ihu, og endskiöndt de kommer det ihu er det til liden nytte, efterdj de lære fast intet uden navne og aarstall; i den henseende har ieg i min ungdom ikke kunet persvadere mig til at læse noget Compendium uden Pufendorfs 2 introduction item Boswets 3 og nogle andre Engelske som indskrænke deres historier ligesom ieg har gjort i mit verk for disomstændigere at tale om fornödne ting, og at give nogen idée om historiens hærlighed item inspirere ungdom saa vel som andre kiærlighed til dens læsning. I den henseende har ieg anseet de Tydske Compendia 4 som desperate verk,

efterdj derudj ingen materie er som kand hæfte ved ihukommelsen ei heller som kand opvække nogen lyst til at læse. Den anden ting, som ieg har haft for öiene iligemaade for at sublevare memoriam, er at reducerehistorientiletcorpus,nemligde4re Monarchiers 5

s. 87skibe, som havde søgt tilflugt i Bergens havn; fra engelsk side hævdedes det, at det var med den danske konges tilladelse, dette overfald havde fundet sted (se derom J. A. Fridericia i Danmarks Riges Historie IV s. 522). Til forsvar for den danske regering udgav den kgl. historiograf Vitus Bering (1617—1675) under navnet Orosius Annilo en Dissertatio de bello DanoAnglico (1667), hvilken omtales og kritiseres af Holberg i hans Danmarks Riges Historie III (1735) s. 615.